

PRACOVNÉ A ŽIVOTNÉ PODMIENKY OŠETROVATEĽOV OVIEC V HORSKEJ A PODHORSKEJ OBLASTI SSR

J. Lietava

LIETAVA, J. (Výskumný ústav lúk a pasienkov, Banská Bystrica): *Pracovné a životné podmienky ošetrovateľov oviec v horskej a podhorskej oblasti SSR*. Sbor. ÚVTIZ - Sociol. Zeméd., 17, 1981 (1) : 63-69.

Z vyhodnotenia reprezentatívneho súboru vyplýva, že ošetrovatelia oviec v horských a podhorských oblastiach pracujú za sťažených prírodných, pracovných a životných podmienok. V záujme zlepšenia pracovných a životných podmienok a tým zvýšenia záujmu o profesiu ovčiarov treba: zvýšiť technickú úroveň práce, čo si vyžaduje v predstihu a priebežne zvyšovať kvalifikáciu, vylepšiť ubikácie a sociálno-hygienické zariadenia, vybaviť ošetrovateľov osobnými ochrannými pracovnými prostriedkami a zmeniť organizáciu práce.

technická úroveň práce; organizácia práce; sociálne podmienky

Chov oviec ako prirodzená súčasť našej poľnohospodárskej výroby zabezpečuje náročné úlohy vo vzťahu k spracovateľským odvetviám, voči spotrebiteľskej verejnosti a podieľa sa aj na exportných úlohách. Všetky produkty tohto odvetvia ŽV majú v určitom smere zahranično-obchodný punc, či už ako exportný artikel alebo ako protiimportný činiteľ. K tomu pristupuje hnojenie ako faktor zvyšovania rastlinnej výroby a koniec-koncov aj živočíšnej výroby.

Ešte v rokoch 1953 a 1954 prevyšoval stav oviec v ČSSR jeden milión kusov. V roku 1970 klesli stavy oviec v ČSSR na 977 tisíc a potom ďalej klesali až na 797 tisíc kusov v rámci ČSSR (k 1. 1. 1977). Na Slovensku klesal počet oviec do roku 1976, ale v ďalších rokoch nastal vzostup — k 1. 1. 1980 bolo v SSR 610 tisíc oviec.

Takéto pohyby stavov oviec nezodpovedali zmenám vo výmerách najmä trvalých trávnych porastov. Na Slovensku pripadalo v roku 1970 na menšiu výmeru týchto porastov (v porovnaní s minulým rokom o 17 tis. ha) vyše 700 tis. oviec.

Kým vedeckotechnický pokrok priamo zachvátil niektoré odvetvia ŽV a niektoré chovy hospodárskych zvierat, chov oviec v úhrne nezačlenenal podobný rozvoj a zaostal za ostatnými odvetviami živočíšnej výroby. Kým na iných výrobných úsekoch sa intenzita výroby zvýšila a intenzita práce očividne poklesla, v chove oviec, čo sa týka intenzity výroby a práce, nenastali podobné zmeny. Socializácia, ktorá tak významne ovplyvnila výrobný proces, pracovný režim a vôbec životné podmienky ľudí na iných pracovných úsekoch poľnohospodárstva, na úseku chovu oviec sa až na výnimky stretávame s extenzívnou výrobou, založenou na ručnej, fyzicky namáhavej práci.

Za účelom získania faktov o jednotlivých stránkach výrobného procesu a životných podmienok, o ich vzájomnom vzťahu a existujúcich danostiach sme použili metódy exploratívne, observačné, komparatívne, štatistické a metódy verifikácie. Ich realizovanie bolo zabezpečené písomne, osobne a sprostredkovanne. Výberový súbor zahŕňoval 56 salašov s 235 až 268 ošetrovateľmi, čo reprezentovalo vyše 10 % ošetrovateľov oviec v horskej a podhorskej oblasti.

CHARAKTERISTIKA PRACOVNÝCH PODMIENOK

Väčšina chovov oviec je sústredená v horskej a podhorskej oblasti (HPO), kde sú najextrémnejšie prírodné podmienky. Najtypickejšie oblasti chovov sa vyznačujú značnou svahovitosťou. Ovce sa pasú na pasienkoch, ktorých sklon dosahuje až 45 stupňov.

Spravidla so vzdialenosťou salašov a ovčínov stúpa nadmorská výška, s ňou klesá priemerná teplota ovzdušia, stúpa počet dní so zrážkami, stúpa priemerný úhrn zrážok, počet dní s búrkou a s nadmorskou výškou stúpajú teplotné výkyvy v rámci 24 hodín. Zo sledovaného súboru sa 59 % salašov nachádzalo v nadmorskej výške nad 600 m, 22 % nad 800 m a 2 % nad 1600 m.

To je však tak povediac prírodný rámec pre pôsobenie ovčiarov. Takýto prírodný rámec ešte zosilňuje ťažké podmienky pre prácu a život. Dôležitým faktorom pracovného pôsobenia v spomínanom prírodnom prostredí je materiálno-technický a sociálny aspekt, ako súhrn podmienok pre prácu a život.

Vybavenosť práce je po technickej stránke veľmi primitívna, s čím súvisí aj fyzicky namáhavá ručná práca. Ovce sa doja, až na dva nám známe prípady, ako v minulom storočí — ručne. Pasenie oviec je tiež tradičné — voľné, čo vyžaduje neustálu fyzickú prítomnosť ošetrovateľa. Ešte stále sa vyskytuje ručné strihanie nožnicami a v tomto smere stále pretrváva problém servisu, technických prostriedkov a náhradných dielov.

Technická úroveň práce (ale aj celkový životný štandard) je v značnej miere diferencovaná a podmienená energetickým zdrojom. Je veľký rozdiel, či je salaš napojený na elektrickú sieť (21 %) alebo má len batérie (15 %), plyn (26 %), petrolej (18 %), alebo nemá tohto druhu žiadny energetický zdroj (20 %). Od toho závisí možnosť optimálneho osvetlenia, ale aj iných služieb.

Okrem toho sú ošetrovatelia oviec nedostatočne vybavení osobnými ochrannými pracovnými prostriedkami (OOPP). Sú jednou z mála profesií, ktorej sa povinne neposkytujú vhodné OOPP.

Na niektorých salašoch majú problém s vodou. Nenachádzajú sa v bezprostrednej blízkosti vodného zdroja a preto musia nosiť vodu ručne aj niekoľko stovák metrov a v niektorých prípadoch sa musí voda na salaš dovážať (17 % súboru). Niekedy je to na úkor pracovnej a osobnej hygieny (vo väčšine prípadov nebol na salaši záchod); 16 % ošetrovateľov nemalo zdravotný preukaz.

CHARAKTERISTIKA ŽIVOTNÝCH PODMIENOK

Zdrvivúca väčšina ošetrovateľov oviec sa dostáva v HPO na šesť až sedem mesiacov (niektorí prakticky celý rok) mimo bežné spoločenské vzťahy do sociálnej osamotenosti. Ošetrovatelia si musia navzájom, v relatívne i absolútne malej sociálnej skupine, bez bežnej spoločenskej komunikácie vystačiť. Ich styk s príslušníkmi iných sociálnych skupín a s rodinami je ojedinelý.

Z vybraného súboru malo 17 % bačov úradné trvalé bydlisko vzdialené od podniku zamestnávateľa nad 20 km, 9 % nad 40 km a 3 % nad 60 km. Pritom ich pracoviská najmä v letnej sezóne (salaše) sú na menej alebo viac odľahlých miestach. Vo vzdialenosti väčšej než 20 km od ovčej farmy malo stanovište 4 % salašov, nad 10 km 9 % a nad 3 km až 82 % z vybraného súboru 56 salašov. Treba povedať, že niektoré ovčiny sú vzdialené 2 až 5 km od dediny.

Zväčšujúca sa vzdialenosť pracovného stanovišťa od podniku spravidla nesie so sebou aj zväčšenie vzdialenosti pracovného miesta od dediny, od obchodu, od prípadnej možnosti dovážania alebo donášania varenej stravy, od telefónu, čo spô-

sobuje oslabovanie vzájomného styku medzi ošetrovateľmi a ich riadiacimi pracovníkmi a príslušníkmi rodín.

Smennosť na salašoch, podľa údajov z vybraného súboru, neexistuje. Pritom sa jedná o manželov (76 ‰), o otcov i školopovinných detí (42 ‰). Pracovný deň sa vymyká zákonom stanovenej dĺžke pracovnej doby. Prestávky medzi jednotlivými činnosťami súvisiacimi s pracovným procesom, vzhľadom na vzdialenostné parametre, prakticky nemožno využiť pre prácu v rodine.

Celkove možno povedať, že ich dnešný celkový prírodno-sociálny rámec je rámcom sťažených pracovných a životných podmienok. Pri ich nedostatočnom doterajšom riešení mali za následok oslabovanie záujmu o ovčiarsku profesiu vôbec a najmä u mladých ľudí, čo malo mimo iného za následok viacročné znižovanie stavov oviec a v niektorých podnikoch upúšťanie od ich dojenia.

Zabezpečenie zásadnejšieho obratu si vyžaduje vykonanie opatrení, znamenajúcich všestrannejší rozvoj.

RIEŠENIA PRE ZLEPŠENIE ŽIVOTNÝCH A PRACOVNÝCH PODMIENOK OVČIAROV

Opatrenia treba cieľovo zamerať na uľahčenie práce a zvýšenie jej produktívnosti, na ochranu zdravia a bezpečnosť práce a na odstránenie pomerne dlhej sociálnej odlúčenosti. Splnenie cieľového zámeru vyžaduje urobiť konkrétne opatrenia, sledujúce:

- zvýšenie technickej úrovne práce,
- vylepšenie ubikácií a sociálno-hygienického zariadenia,
- vystrojenie osobnými ochrannými prostriedkami,
- zmenami v organizácii práce.

Zvýšenie technickej vybavenosti práce je žiadúce vo viacerých smeroch, no jej ťažisko treba sústrediť na dojenie ako najťažšiu, najpracnejšiu a veľmi špinivú pracovnú operáciu. Túto operáciu treba uľahčiť, sproduktívniť a skultúrniť, čo je možné cestou strojového dojenia.

Medzi úrovňou väčšiny ovčiarov a zložitosťou dojacieho mechanizmu je rozpor. Tento rozpor možno vyriešiť len získaním patričnej kvalifikácie. Pod kvalifikovaným ovčiarom rozumieme úroveň jeho vzdelania a praktické skúsenosti a poznatky nadobudnuté počas výkonu príslušnej profesie. V súčasnej dobe má z vybraného súboru bačov (a teda bez valachov!) 82 ‰ len základné vzdelanie, aj to vrátane neukončeného. Tento stav treba považovať za krajne nepriaznivý.

Pre nekvalifikovaných a pritom starších pracovníkov (v súbore bolo 29 ‰ ovčiarov nad 50 rokov) sa zužuje škála pre ich pracovné využitie. Súčasná úroveň chovu oviec im to ešte umožňuje. Je známa skúsenosť, že uplatňovanie elektrického strojového zariadenia na dojenie oviec narážalo a naráža na kvalifikačnú nepripravenosť. Preto treba pri riešení technického a kvalifikačného problému postupovať v jednote a v niektorých náležitostiach v logickej následnosti.

Čo sa týka získavania adeptov pre štúdium príslušného odboru do poľnohospodárskych škôl, túto otázku by príslušné rezortné ministerstvá (poľnohospodárstva a školstva) mali prostredníctvom kompetentných orgánov zabezpečiť tak, aby sa v naliehavých prípadoch určili pre jednotlivé okresy na niekoľko rokov zvýšené plánované kvóty, v rámci ktorých by bolo umožnené poľnohospodárskym podnikom v spolupráci so ZDŠ, POU, no najmä s Odbornou poľnohospodárskou školou (ovčiar-

skou) (OPŠ) a SPTS jednak rýchlejšie prekonávať kvalifikačné zaostávanie a jednak pokrývať, resp. rešpektovať požiadavky na pracovné sily aj priestorovo.

Za tým účelom by sa malo umožniť aj určitej časti mladších ovčiarov absolvovať OPŠ a v záujme rýchlejšieho riešenia problému poskytnúť vzdelanie na OPŠ (snáď by stačilo krátkodobejšie) aj určitej časti dojičiek kráv, ktoré sú v tomto ohľade adaptabilné (pre budúcnosť predpokladáme, že strojové dojenie oviec bude na farme alebo v jej blízkosti, čo môžu vykonávať aj ženy). Treba zdôrazniť, že len zvládnutie strojového dojenia dostane na podstatne vyššiu úroveň aj problém hygieny dojenia.

Určité stránky sťažených pracovných a životných podmienok možno považovať za dlh vedeckotechnického pokroku, niektoré majú okrem toho historické pozadie a prírodný rámec. Za historické pozadie považujeme svojský, špecifický vývoj, akým prešlo a akým sa vyznačuje v poľnohospodárstve len ovčiarstvo. Spočíva v tom, že historicky sa vyvinul stav, keď existujúcemu plošnému rozloženiu chovov oviec nezodpovedá adekvátne rozloženie ovčiarskych kádrov. V niektorých okresoch sú len dve až štyri obce, ktoré sú hlavnými dodávateľmi ovčiarov nielen pre susedné poľnohospodárske podniky, ale niekedy aj pre podniky iných okresov. To často spôsobuje značný vzdialenostný parameter medzi podnikom zamestnávateľa a trvalým bydliskom ošetrovateľa a jeho rodiny. Už samo osebe si táto skutočnosť vyžaduje riešiť otázku ubikácií.

Uvedený vzdialenostný parameter je ešte predĺžený v pasienkovej sezóne o ďalší, t. j. o vzdialenosť salašov od ovčej farmy. Toto je ďalšia skutočnosť, ktorá vyžaduje riešiť otázku ubikácií.

Ak neexistujú podmienkam primerane vyhovujúce ubikácie, vznikajú a pretrvávajú jednak problémy bezprostredné, jednak následné. K bezprostredným problémom patria: ohrozenie zdravia najmä v dôsledku nepriaznivého počasia, nedostatočná hygiena, nemožnosť primeranej čistoty bielizne, civilného a pracovného obleku a celkove nízka úroveň životného štandardu na pracovisku. Dôsledky bezprostredných problémov sú problémy následné, ktoré tkvejú vo fluktuácii, v nedostatočnom záujme mládeže o túto profesiu a v celkovom nedostatku pracovníkov, najmä kvalifikovaných, na tomto úseku práce. Samotná výška odmeny tieto sociálne a výrobné problémy vyriešiť nemôže. Ubikácie ovčiarov sú jednou z najdôležitejších súčastí životných podmienok na pracovisku.

Komplex stavieb pre potreby chovu oviec, vrátane ubikácií, je investične náročný. Aby bolo zaručené ich maximálne využívanie, treba, aby stavby boli výsledkom dômyselnej investičnej politiky, ktorá zohľadňuje požiadavky koncentrácie a špecializácie v chove oviec. Inak sa narušujú celkové optimá, ako aj väzba medzi kapacitnými, priestorovými a časovými parametrami.

Je v záujme veci, aby sa postupne odstraňoval nežiadúci prvý vzdialenostný parameter (medzi podnikom a trvalým bydliskom ovčiara a jeho rodiny). Tento parameter nie je nutný. Odstraňovať ho treba získavaním a posielaním na odbornú poľnohospodársku školu (ovčiarstvu) a poľnohospodárske odborné učilište (príslušný odbor) chlapcov a dievčatá z vlastných obcí. Druhý vzdialenostný parameter (medzi ovčou farmou a salašom, resp. medzi podnikom a pracovným miestom ov-

čiaru), vzhľadom na pasienkový spôsob využívania trávnych porastov a na nutnosť fyzickej prítomnosti ovčiarov pri ovciach, je nutný.

Vzhľadom na spôsob pasienkového chovu (pasenie v blízkosti farmy, pasenie na vzdialenejších pasienkoch, pasenie na vysokohorských pasienkoch prípadne aj na holiach) prichádzajú do úvahy vo veľkej väčšine prípadov ubikácie stabilné i mobilné (maringotky).

Stabilné ubikácie na farme majú zahrňovať: predsieň; prezliekareň (zvlášť pre mužov a ženy), kde by sa mokré odevy súčasne mohli sušiť (infražiarič); umývareň so sprchou, bežným umývadlom a umývadlom na nohy (zvlášť pre mužov a ženy) s inštaláciou boileru na teplú vodu; WC; obývacia miestnosť (zvlášť pre mužov a ženy); spoločná miestnosť s kuchynským kútom (s nutným príslušenstvom); komôrka; pracovná miestnosť s vhodným náradím.

Stabilné ubikácie musia byť aj na komunikačne neprístupných vysokohorských pasienkoch a holiach, pri výstavbe ktorých treba zohľadňovať drsné klimatické podmienky a prírodné prostredie (pri voľbe stavebného materiálu, konkrétneho miesta, architektonického riešenia, farby). V týchto ubikáciách by mala byť zabudovaná aj pivnička na potraviny.

Pri vhodných cestách a pri presunoch oviec z jednej pastvy na druhú z roka na rok a v rámci roka vyhovujú maringotky. Pravda, dnes vyrábané maringotky nespĺňajú všetky požiadavky po hygienickej a sociálnej stránke. Z hľadiska hygieny a vôbec požiadaviek určitého životného štandardu nemožno pripustiť, aby pri maringotke nebola možnosť primeraného umytia a nebol záchod (latrína). Veď viaceré pracovné operácie sa vyznačujú značnou špinivosťou, pri niektorých sa používajú rôzne chemikálie a na druhej strane sa tam vyrábajú potraviny, resp. potravinové suroviny.

V každom prípade musí byť na stanovišti voda (či už hydrant, studňa, studnička, alebo voda dovezená). Ak je možnosť gravitačného prívodu vody je záležitosť jednoduchá, pretože v takom prípade sa dá pomerne jednoducho zriadiť provizórny vodovod i so sprchou. Ak je prívod vody pomocou hadice dlhšej ako 50 m, v takom prípade je uzavretá voda v hadici v dobrom (teplejšom) počasí vhodná aj na sprchovanie. Stačí zmontovať premiestniteľnú sprchu s dvoma vývodmi: s dolným na bežné umytie a umytie nôh a s horným — cez sprchovú ružicu, alebo na koniec hadice priamo pripevniť sprchovú ružicu a umiestniť ju (prichytiť) na vyvýšené miesto (konár, skrížené žrde, do zeme zarazenú vidlicovú žrd, na zábradlie maringotky a pod.).

Ak by gravitačný prívod vody nebol možný, voda by sa mala čerpať ručným čerpadlom do nádrže, na ktorej by boli urobené dva vývody (jeden na bežné umytie a druhý na sprchovanie). Táto nádoba by mala byť na podstavci vo výške 2 až 2,5 m. Pri úspornom sprchovaní stačí nádrž na 50 litrov pre dve osoby na osprchovanie. Zhotovenie takého provizória (napr. z polyetylénu) by v priemyselnom podniku nebolo problémom. Podobné zariadenie by sa vlastne malo predávať s maringotkou (na požiadanie).

Druhým problémom je záchod (latrína). Sme toho názoru, že záchod by mal byť premiestniteľný — rozoberací. Návrh máme vypracovaný. Navrhovaný záchod by sa mal na požiadanie predávať s maringotkou. Pritom by sa podobný záchod mohol predávať aj v obchodnej organizácii (napr. v Rempe). Hodil by sa aj pre iné rezorty s prechod-

nými stanovištami. Jednotlivé diely z rozmontovaného záchodu by sa premiestňovali v kufre maringotky.

K maringotkám sa žiada ešte dodať, že architektonicky nie sú najlepšie riešené z hľadiska rázu krajiny. Nedostatok tvaru (i farby) sa však dá odstrániť.

Všetky ubikácie musia mať nejaký zdroj elektrickej energie (elektrická sieť, spaľovací motor a i.) a musia byť vybavené dvoma lekárničkami: jedna pre pracovníkov (humánna), druhá pre zvieratá (veterinárna).

Ak sa stav v osobných ochranných prostriedkoch ovčiarov považoval za veľmi nepriaznivý, tak treba dodať, že budúcnosť je v tomto smere nádejná. Autor tohto príspevku navrhol pre nich dva ochranné obleky: ochranný oblek k dojeniu a ochranný oblek k paseniu. Jednotlivé súčasti ochranných oblekov sú Úradom pre vynálezy a objavy uznané za priemyselné vzory, ochranné obleky sa už začali vyrábať a výrobca má na tieto obleky súhlas od Štátnej skúšobne č. 236 pri VÚBP v Bratislave (výrobcom je DUV Piešťanka so sídlom v Piešťanoch).

V záujme zvyšovania zájmu o prácu v chove oviec treba odstraňovať dnešnú, pomerne dlhú sociálnu odlúčenosť, a to pomocou zmien v organizácii práce, predovšetkým postupným zavádzaním smennosti. Pracovník popri práci potrebuje aj voľný čas, ale tak, aby ho mal možnosť využiť pozitívne.

Otázku smennosti nemožno pre rôzne podmienky riešiť ani izolovane ani paušálne. Tak napr. v prípade veľmi vzdialených pasienkov si myslíme, že pracovník by mal mať celkový čas rozdelený na týždne (dva týždne práce a jeden týždeň voľna), v prípade bližších pasienkov na dni (dva dni práce a jeden deň voľna) a na farme a v jej blízkosti na hodiny.

Riešenie smennosti nie je východiskový, ale následný problém. Ak sa nemá znížiť produktivita práce a zvýšiť mzdový náklad na výrobok, zavedenie smennosti si vyžaduje podstatnejšie pozdvihnúť materiálno-technickú vybavenosť ošetrovateľov a ich vzdelanostnú úroveň, aby sa sprogresívnili výrobný proces.

Vzdialenejšie pracoviská by v prípade naliehavej potreby mali mať možnosť pohotového kontaktu. Práve na vzdialenejších miestach sa vyskytujú nepredvídané hromadnejšie úhyny oviec a úrazy ošetrovateľov. Najvhodnejším spôsobom riešenia by bolo napojenie na rádiostanicu. Tieto sa plánujú a začali sa budovať v poľnohospodárskych podnikoch.

Došlo dňa 29. 9. 1980

ЛИЕТАВА, Й. (Научно-исследовательский институт лугов и пастбищ, Банска Быстрица): Трудово-бытовые условия овцеводов в горной и предгорной областях ССР. Sbor. ÚVTIZ - Sociol. Zeměd., 17, 1981 (1) : 63-69.

Как показывает оценка выбранной совокупности, овцеводы работают в данных областях в затруднительных природных, трудовых и бытовых условиях. В интересах улучшения условий и повышения интереса к профессии овцевода необходимо: повысить технический уровень труда, т. е. в опережающем порядке и параллельно с ростом квалификации, улучшить жилье и социально-гигиенические объекты, снабдить овцеводов личными защитными средствами и изменить организацию труда.

технический уровень работы; организация труда; социальные условия

LIETAVA, J. (Grassland Research Institute, Banská Bystrica): *Working and Living Conditions of Sheep Tenders in the Mountain and Sub-mountain Regions of the Slovak Socialist Republic*. Sbor. ÚVTIZ - Sociol. Zeměd., 17, 1981 (1) : 63-69.

As it follows from the representative set, the sheep tenders in the mountain and sub-mountain regions work under much more difficult natural, working and living conditions. To improve their working and living conditions, and to increase the interest in the sheep tender's profession, the following measures are necessary: increase in the technical level of work, which means a preliminary preparation for the profession and a continuous qualification improvement, better housing and lavatories, equipment with the personal protective means and change in the work organisation.

technical level of work; work organisation; social conditions

Adresa autora:

Doc. ing. Ján Lietava, CSc., Výskumný ústav lúk a pasienkov, 974 21 Banská Bystrica

AKTUALITY

SOCIÁLNÍ PLÁNOVÁNÍ V ZEMĚDĚLSKÝCH PODNICÍCH SSSR

Jedním ze stěžejních celostátních úkolů, které v nynější etapě realizuje Sovětský svaz, je další zvelebení zemědělství. KSSS tu vytyčila dva vzájemně související cíle: 1) dosáhnout, aby se zemědělství stalo vysoce efektivním a produktivním odvětvím a aby zásobování státu zemědělskými produkty bylo mnohem spolehlivější; 2) zlepšit kvalitu zemědělských produktů, zmírnit závislost rozvoje tohoto nejdůležitějšího odvětví národního hospodářství na povětrnostních podmínkách a podstatně pokročit kupředu v realizaci programového požadavku KSSS — další vyrovnavání životních podmínek měst a vesnice.

Pro systém sociálního plánování v SSSR jsou velmi důležité plány sociálního rozvoje, které jsou vypracovávány v kolchozech a sovchozech. Plány sociálního rozvoje kolektivů zemědělských podniků jsou nezbytným doplňkem celostátních programů sociálního rozvoje vesnice. Svým způsobem zasazují celkový program sociálních reforem do konkrétních podmínek sovětské vesnice se specifickým způsobem odstraňování podstatných sociálně ekonomických i kulturních rozdílů mezi městem a vesnicí podle podmínek, potřeb a možností každého kolektivu pracovníků v zemědělství.

Sociální plánování v zemědělských podnicích Sovětského svazu dosud nezevšeobecnělo, třebaže je dosti rozšířeno. Kolchozní a sovchozní plány sociálního rozvoje vypracovávali pracovníci výzkumných ústavů i škol nebo vedoucí pracovníci a odborníci zemědělských podniků za metodického vedení vědců. Jsou to plány metodicky nejednotné, s různou strukturou i výběrem sociálních ukazatelů. Neexistovala jednotná informační základna, takže nebylo možné ukazatele sociálního rozvoje kolektivů z jednotlivých podniků porovnávat ani sumarizovat. Kromě toho neměly tyto plány právní platnost, což přirozeně snižovalo efektivnost plánování.

V současné době je sociální plánování závaznou součástí plánovací činnosti kolchozů i sovchozů. V typizovaném formuláři pro plán rozvoje kolchozů, sovchozů a společných zemědělských podniků na jedenáctou pětiletku (1981—1985), který schválilo ministerstvo zemědělství SSSR, přibyla speciální rubrika „Sociální rozvoj kolektivu zemědělského podniku“, která má — právě tak jako výrobně ekonomická část plánu — status právního dokumentu.